RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare _____

___ _____ 2021

AVIZAT

Secția AȘM _____

___ _____ 2021

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE

RAPORT ȘTIINȚIFIC FINAL

privind implementarea Ofertei de soluții de cercetare-inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19 "ATENUAREA EFECTELOR NEGATIVE ALE PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA FAMILIILOR" 20.70086.27/COV

Prioritatea Strategică **Provocări societale**

Conducătorul proiectului GAGAUZ Olga

Directorul organizației STRATAN Alexandru

Consiliul științific/Senatul STRATAN Alexandru

L.Ș.

Chișinău 2021

1. Scopul ofertei de soluții depuse la concurs

Evidențierea problemelor cu care s-au confruntat / se confruntă familiile în perioada pandemiei COVID-19, identificarea necesităților specifice ale acestora, precum și măsurilor care ar putea atenua efectele negative ale pandemiei pentru a sprijini acțiunile de răspuns a politicii atât în timpul, cât și după pandemie.

2. Obiectivele ofertei de soluții

1. Evidențierea problemelor cu care s-au confruntat / se confruntă familiile în perioada de autoizolare / post autoizolare în îndeplinirea rolurilor profesionale și parentale; 2. Identificarea practicilor de interacțiune cu membrii familiei în vârstă care locuiesc separat și/sau în altă localitate; 3. Monitorizarea nivelului de trai al familiilor, evidențierea celor mai vulnerabile grupuri sociale, elaborarea măsurilor de protecție socială a acestora; 4. Determinarea aspectelor ce țin de adaptarea socială și economică a familiilor migranților reveniți în țară; 5. Modelarea impactului măsurilor de protecție socială asupra veniturilor familiilor cu copii și evaluarea efectului posibil al abordărilor politice alternative în special a celor care vor fi identificate în urma cercetării întreprinse; 6. Elaborarea recomandărilor științifico-practice pentru procesul de elaborare și implementare a politicilor de atenuare a efectelor negative ale COVID-19 asupra familiilor

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivele ofertei de soluții

1. Realizarea a 2 sondaje sociologice pe un eșantion reprezentativ la nivel național (1300 de respondenți). 2. Studiu calitativ aprofundat al experiențelor sociale a circa 40 de adulți cu accent pe familii cu copii mici și vârstnici. 3. Analiza datelor statistice oficiale. 4. Elaborarea rapoartelor de studii și articolelor științifice. 5. Diseminarea rezultatelor cercetării.

4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivele ofertei de soluții

1. A fost realizat studiul sociologic reprezentativ la nivel național ”Impactul pandemiei COVID-19 asupra familiilor cu copii”.
Etapele de realizare:

- A fost elaborată metodologia cercetării, inclusiv chestionarul sociologic și ghidul de interviu, pentru colectarea datelor
- Colectarea datelor a avut loc în perioada octombrie-noiembrie 2020. Volumul eșantionului a constituit 1119 familii.
- Interviul sociologic semi-structurat cu părinții copiilor cu vârsta sub 18 ani (29 de interviuri).
- Interviul sociologic semi-structurat cu experți (18 reprezentanți ai autorităților publice locale și asistenți sociali). Colectarea datelor a avut loc în perioada iulie-august 2020.
- Fiecare discuție din cadrul interviurilor a fost înregistrată pe bandă audio și apoi transcrisă.

2. A fost realizat studiul sociologic ”Provocările pandemiei pentru familiile cu copii din municipiul Chișinău” pe un eșantion total de 428 respondenți cu vârstă de 18 ani și mai mult. Culegerea datelor a avut loc în perioada 15 decembrie 2020 – 15 ianuarie 2021.
Studiul cantitativ a fost completat cu datele studiului calitativ (15 *interviuri sociologice semi-structurate* cu familii cu copii cu vârsta sub 18 ani din mun. Chișinău). Colectarea datelor a avut loc în perioada iunie 2021.

3. Analiza datelor empirice.
4. Discutarea rezultatelor obținute în cadrul mesei rotunde și altor evenimente științifice.
5. Elaborarea rapoartelor de studii și articolelor științifice.

5. Rezultatele obținute

Rezultatele cercetării au stabilit o serie de probleme care afectează starea de bine a populației, inclusiv lipsa interacțiunii sociale. Majoritatea respondenților sunt bine informați cu privire la măsurile de prevenire necesare pentru a limita răspândirea virusului, nivelul de conștientizare al gravității pandemiei fiind în corelație cu nivelul de educație. Cei cu nivel de instruire înalt sunt mai informați și manifestă un comportament mai responsabil privind respectarea măsurilor de protecție împotriva virusului. De asemenea, femeile sunt mai conștiente decât bărbații în ceea ce privește importanța de a nu frecventa niciun fel de locuri aglomerate.

Din cauza fricii de a fi infectat cu COVID-19, în societate a apărut fenomenul de stigmatizare socială, în special în primele luni ale pandemiei. Persoanele care au fost infectate de COVID-19 s-au confruntat cu atitudini negative din partea comunității, în special a celor mai apropiați, cum ar fi vecinii.

Pandemia COVID-19 a provocat un stres psihologic, stări de anxietate și depresie în rândul populației, mulți respondenți s-au gândit că nu vor putea depăși dificultățile, s-au confruntat cu sentimente de singurătate și izolare, stări de neîncredere în ziua de mâine. Printre cele mai vulnerabile categorii s-au evidențiat familiile incomplete; familiile din mediul urban; persoanele cu nivel de instruire redus; familiile cu venituri scăzute. Femeile, mai mult decât bărbații, s-au confruntat cu stări de insomnie, de irascibilitate, tristețe/deprimare, oboseală/epuizare, sentimente de singurătate și izolare, stări de neîncredere în ziua de mâine, gândindu-se că nu vor putea depăși dificultățile.

În mai mult de jumătate din familiile cu copii veniturile s-au redus (65,8%), creând incertitudine în viitorul apropiat. Reducerea veniturilor s-a înregistrat îndeosebi la familiile incomplete, la persoanele de sex feminin, la persoanele cu vârsta de 20-29 de ani și 30-39 de ani, respondenții cu nivel de instruire redus și la familiile cu doi și mai mulți copii.

Odată cu creșterea prețurilor la alimente și slăbirea capacității financiare de a furniza alimente, gospodăriile sărace tind să-și limiteze consumul de alimente. Din cauza lipsei resurselor financiare, un sfert din familiile cu trei și mai mulți copii nu îndeplinesc pe deplin nevoia de primă necesitate – cea de hrană, din cauza imposibilității de a o procura.

Accesul redus la serviciile medicale în perioada pandemiei a fost determinat de restricțiile de activitate a instituțiilor medicale, restricțiile de transport, lipsa serviciilor medicale în localitatea de reședință. De la declanșarea pandemiei, din totalul respondenților, 63% au menționat că au obținut cu întârziere serviciile medicale necesare, la 15,6% li s-a întrerupt tratamentul sau procedurile medicale. A crescut și reticența populației de a solicita asistență medicală, astfel unii, deși au avut necesitate de a accesa servicii medicale, nu au beneficiat de acestea din cauza fricii de a nu se îmbolnăvi în instituțiile medicale.

Impactul pandemiei asupra ocupării a fost esențial, mai mulți respondenți s-au pomenit fără serviciu, altora li s-au diminuat orele de muncă, respectiv și nivelul de salarizare. Personalul care a continuat să lucreze la locul de muncă, îndeosebi în prima perioadă de la apariția virusului, avea îngrijorări suplimentare legate de contractarea virusului.

Din totalul respondenților, 27,1% și-au continuat activitatea de la distanță. Pentru familiile cu copii această nouă modalitate de lucru a avut efecte diferite. O parte din respondenți au declarat existența unor beneficii cum ar fi reducerea cheltuielilor pentru transport, masa în oraș, activități de agrement, îndeplinirea unui volum mai mare de muncă într-un timp mai scurt și posibilitatea de a acorda mai multă atenție copiilor. Însă pentru unele categorii de familii, în special pentru femei, munca la domiciliu a fost împovărătoare, fiindcă erau nevoite să jongleze între muncă, instruirea la domiciliu a copiilor și îngrijirea acestora în același timp și același spațiu, mai ales că o bună parte de timp școlile și grădinițele au fost închise.

Relațiile familiale în timpul pandemiei, în special a carantinei, au fost determinate de caracterul acestora până la pandemie. Pentru mai mult de 2/3 din respondenți relațiile familiale nu s-au modificat. Cei mai mulți și-au îmbunătățit relațiile cu copiii (15,9%), părinții (14%), soțul/soția (13,5%).

Relațiile familiale s-au înrăutățit în familiile care și până la pandemie erau tensionate sau mai puțin constructive. În familiile din mediul urban, deși susținerea și încurajarea reciprocă a fost prezentă și în carantină și ulterior, ponderea familiilor care au avut neînțelegeri/certuri din cauza lipsei de bani a fost mai mare în perioada carantinei, precum și cazurile de violență fizică. Consumul de alcool în exces este de două ori mai mare în familiile din mediul rural.

Relațiile de gen în perioada pandemiei au accentuat tradiția existentă de repartizare tradițională a rolurilor familiale, femeile confruntându-se cu multiplicarea sarcinilor domestice. Doar familiile care s-au caracterizat prin implicare echitabilă a soților/părinților în realizarea sarcinilor gospodărești până la pandemie au împărțit egal obligațiunile și în perioada pandemiei.

Familiile din mediul urban în măsură mai mare se confruntă cu probleme ce țin de echilibrarea activității profesionale și familiale în prezent - dificultăți de combinare a activității de muncă și îngrijire a copilului/copiilor, nevoia de ajutor pentru îngrijirea și supravegherea copilului/lor în timpul programului de lucru (serviciului) și neînțelegeri din cauza îndeplinirii responsabilităților familiale.

S-a constatat existența inegalităților în procesul educațional în funcție de mediul de reședință, nivelul de asigurare materială și structura familiei, având acces diferit la resurse

(echipament, timp și cunoștințe din partea părinților) atât în perioada începutului pandemiei, cât și la etapa actuală. Cei mai afectați de trecerea la educația online sunt copiii din gospodăriile sărace, în care lipsesc echipamente IT și accesul la internet. Mai mult, chiar și copiii care locuiesc în gospodării cu echipamente adecvate și acces la internet se confruntă cu dificultăți în accesarea lor dacă există mai mulți copii în familie care ar trebui să folosească echipamentul simultan pentru grădiniță/școală sau părinții pentru muncă.

Restricțiile impuse de pandemie au contribuit la creșterea riscului de expunere a copiilor la conținutul online și petrecerea preponderentă a timpului pe telefon, computer, televizor. Potrivit datelor studiului cantitativ, 78,4% din respondenți consideră că timpul petrecut în exces în fața ecranului de către copil/copii (TV, calculator, telefon, tabletă etc.) a fost o problemă esențială.

Menținerea copiilor antrenați în activități educaționale și în siguranță acasă a reprezentat o provocare semnificativă pentru mai mulți părinți, îndeosebi în perioada carantinei. Reprezentanții APL și ai serviciilor de asistență socială au semnalat că mulți copii au ajuns în grupul de risc pentru că erau lăsați fără supraveghere în situația când părinții erau angajați în câmpul muncii.

Direcțiile principale ale politicilor de protecție a familiilor cu copii cuprind trei priorități. Prima dintre ele implică crearea de locuri de muncă bine plătite pentru membrii adulți ai familiilor cu copii, cea de-a doua ține de extinderea oportunităților pentru creșterea veniturilor familiilor cu copii în zonele rurale, cea de-a treia se referă la consolidarea protecției sociale a familiilor cu copii.

Familiile vârstnicilor. Rezultatele studiului consemnează la nivel individual mai multe riscuri pentru populația în vârstă cu eminență asupra stării de sănătate fizică și a bunăstării mentale, marginalizare, oportunități limitate de asistență medicală și de servicii alternative de îngrijire în timp util și la necesitate. O problemă, umbrită și mai mult în pandemie, a rămas violența și abuzul față de persoanele în vârstă, atât din partea membrilor de familie, cât și din exterior. Amploarea actuală a fenomenului nu se poate estima, însă din relatările intervievaților se confirmă persistența acestora în unele gospodării sau reluarea comportamentelor agresive în altele.

Deficitar în resurse, supus restricțiilor și în mare parte cu personal în vârstă, sistemul serviciilor sociale a fost suprasolicitat. Perioada de ”lockdown” și primele trei luni de la declanșarea pandemiei au fost apreciate ca fiind cele mai complicate atât pentru adaptarea populației, cât și pentru autorități. Se constată, la nivel comunitar, unde este prezentă coeziunea instituțională, cooperarea și coordonarea cross-sectorială, incidența riscurilor pandemiei asupra populației este mai mică, asigurându-se de către autorități și serviciul de asistență socială o atenție echilibrată și diferențiată ajustată la necesitățile locuitorilor în vârstă.

Chiar dacă pentru a preveni răspândirea COVID-19 toate resursele sistemului de sănătate din Republica Moldova au fost deviate pentru combaterea virusului, acestea nu au fost suficiente pentru a acoperi toate necesitățile apărute, insuficiența medicamentelor și aparatajului tehnic au subminat posibilitățile tratamentului eficient. Consecințele pandemiei COVID-19 se asociază cu agravarea stării de sănătate a persoanelor vârstnice, în special a celor care au fost bolnavi de acest virus, ceea ce implică necesitatea extinderii serviciilor de recuperare și asistență psihologică pentru această categorie de populație, cartografierea acestora și monitorizarea stării de sănătate pe durata perioadei de recuperare. Există un risc de subminare a sănătății persoanelor în vârstă, limitându-le accesul la îngrijiri medicale preventive și de rutină.

Reziliența persoanelor vârstnice în combaterea cu pandemia COVID-19 a fost determinată de resursele individuale / familiale, în special în cazul infectării și necesității de urmărire a unui tratament special. S-au constatat două strategii diferite în comportamentul vârstnicilor: prima – adresarea la medic și spitalizarea în caz de necesitate și cea de-a doua – evitarea cu orice preț a

spitalizării și tratarea bolii de sine stătător. Ultima categorie a persoanelor în vârstă fiind mai mult predispusă să refuze și vaccinarea.

Persoanele în vârstă din mediul rural și centrele raionale au avut un acces mai redus la serviciile medicale în perioada pandemiei, chiar și în cazul infectării cu COVID-19, fiind constatate unele dificultăți / deficiențe în accesarea medicilor și tratamentul bolii.

S-au constat cazuri de stigmatizare a persoanelor în vârstă infectate de COVID-19. În prima fază a pandemiei, aceasta s-a manifestat prin restricții bazate pe vârsta persoanelor, și nu pe starea lor de sănătate, ceea ce a limitat accesul acestei categorii de populație la serviciile de prima necesitate. Rezultatele cercetării demonstrează că atitudinile ”ageiste” au loc și în perioada după carantină, în special în domeniul serviciilor medicale, subminând drepturile persoanelor vârstnice la servicii medicale de calitate. Aceste aspecte accentuează necesitatea monitorizării continue a situației și combaterea atitudinilor „ageiste” în perioada post pandemie.

Politicile ce vizează populația în vârstă urmează să revină la abordarea îmbătrânirii active, fiind regândită în baza lecțiilor din pandemia COVID-19. Măsurile antiepidemice urmează să fie corelate cu măsuri de adaptare socială. De exemplu, în loc de autoizolare rigidă a persoanelor în vârstă s-ar putea implementa o autoizolare echilibrată sau flexibilă, permițând persoanelor în vârstă să iasă din izolare și să efectueze o activitate fizică pe măsura posibilităților și necesităților. Provocările pandemiei COVID-19 în raport cu vârstnicii face trimitere la un sistem de protecție și ajutor social inechitabil și imatur la diverse situații de criză. Se constată importanța dezvoltării unor politici sociale și economice prietenoase vârstei, cu accent și pe relații inter generaționale.

6. Diseminarea rezultatelor obținute în formă de publicații

Lista publicațiilor ***din anul 2020-2021***

Impactul pandemiei COVID-19 asupra familiilor cu copii / Olga Gagauz, Inga Chistruga-Sînchevici, Mariana Buciuceanu-Vrabie [et al.] ; coordonator: Olga Gagauz ; echipa de realizare: Inga Chistruga-Sînchevici [et al.] ; prelucrarea statistică a datelor: Irina Pahomii ; Institutul Naţional de Cercetări Economice (INCE), Centrul de Cercetări Demografice. – Chişinău : S. n., 2021 (Foxtrot SRL). – 101 p. : fig., tab.

Provocările pandemiei pentru familiile cu copii din municipiul Chișinău : Raport de studiu / Olga Gagauz, Inga Chistruga-Sînchevici, Anatolii Rojco, Tatiana Tabac ; coordonator: Olga Gagauz ; echipa de realizare: Inga Chistruga-Sînchevici [et al.] ; prelucrarea statistică a datelor: Irina Pahomii ; Institutul Naţional de Cercetări Economice (INCE), Centrul de Cercetări
Demografice. – Chişinău : S. n., 2021 (Foxtrot SRL). – 76 p. : fig., tab.

Reviste indexate în Scopus

Gagauz, O., Buciuceanu-Vrabie, M., & Tabac, T. (2021). Pandemia Covid-19 și creșterea riscurilor sociale pentru persoanele în vârstă. Calitatea Vieții, 32(2), 1–22. https://www.revistacalitateavietii.ro/journal/article/view/282

РОЖКО А.А., ГАГАУЗ О. Е. Влияние пандемии COVID-19 на материальное положение семей с детьми в Молдове. *Социологические исследования*. ISSN 0132-1625 (în process de recenzare)

Articole din reviste naţionale, *categoria B*

CHISTRUGA-SINCHEVICI, Inga. Influenţe şi implicaţii ale pandemiei COVID-19 asupra familiilor cu copii. *Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice*. 2021, **1**. ISSN 1857-2294.

MĂRGĂRINT, Tatiana. Experienţa familiei în gestionarea problemelor educaţiei de la distanţă în contextul pandemiei COVID-19. *Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice*. 2021, **1**. ISSN 1857-2294.

7. Diseminarea rezultatelor obţinute în formă de prezentări (comunicări, postere, teze/rezumate/abstracte) la foruri ştiinţifice

Masa Rotundă ” **Familia cu copii în perioada pandemiei**”, 13 mai 2021.
https://ccd.ince.md/principala/20-principala-mod/190-masa-rotunda-familia-cu-copii-in-perioada-pandemiei-13-mai-2021
În cadrul evenimentului au participat circa 25 persoane (reprezentanţi ai MSMPS), cadre universitare (USM), cercetători ştiinţifici, reprezentanţi ai ONG-urilor.

14.05.21. CONFERINŢĂ ŞTIINŢIFICO-PRACTICĂ ”Impactul tehnologiilor informaţionale asupra vieţii de familie în contextul COVID-19” https://egalitatedegen.md/impactul-tehnologiilor-informationale-asupra-vietii-de-familie-contextul-covid-19/
Raport: Rezultatele studiului naţional Familia cu copii în perioada pandemiei (Chistruga-Sînchevici Inga, dr.)

8. Protecţia rezultatelor obţinute în formă de obiecte de proprietate intelectuală (nu se referă).

9. Materializarea rezultatelor obţinute (nu se referă).

10. Dificultăţile în realizarea proiectului (nu se referă).

Dificultăţile principale au fost legate de accesarea respondenţilor în perioada pandemiei, gradul scăzut de receptivitate a acestora pentru a răspunde la chestionar on-line.
Fluctuaţia cadrelor şi necesitatea implicării altor persoane în proiect.
Întârzierea cu finanţarea proiectului, în special în anul 2021.

11. Concluzii

În baza cercetărilor sociologice ”Impactul pandemiei COVID-19 asupra familiilor cu copii” (2020) şi ”Provocările pandemiei pentru familiile cu copii din municipiul Chişinău” (2021) au fost evidenţiate probleme cu care se confruntă familiile cu copii în perioada pandemiei. Printre cele mai vulnerabile s-au evidenţiat familiile tinere; familiile incomplete; familiile din mediul urban; persoanele cu nivel de instruire redus; familiile cu venituri scăzute. S-a constatat existenţa inegalităţilor în procesul educaţional în funcţie de mediul de reşedinţă, nivelul de asigurare materială şi structura familiei, având acces diferit la resurse (echipament, timp şi cunoştinţe din partea părinţilor) atât în perioada începutului pandemiei, cât şi la etapa

actuală. Munca la distanță și educația copiilor on-line a făcut dificilă combinarea rolurilor profesionale cu cele parentale, în special pentru femei.

Au fost actualizate principalele dificultăți parvenite în contextul pandemiei și profunzimea impactului social asupra acestei categorii de populație. Pe lângă riscul direct asupra stării de sănătate fizică, în timpul pandemiei s-a accentuat excluderea și discriminarea persoanelor în vârstă, s-a evidențiat riscul sporit de violență și neglijare, și cazurile de stigmatizare la nivel comunitar. Resursele individuale/ familiale ale persoanelor vârstnice, în special în cazul infectării cu COVID-19 și a tratamentului, au jucat un rol important în depășirea crizei. Se accentuează necesitatea monitorizării continue a situației și combaterii atitudinilor „ageiste" în perioada post pandemie.

Based on sociological research, "Impact of the COVID-19 pandemic on families with children" (2020) and "Pandemic challenges for families with children in mun.Chisinau" (2021), problems faced by families with children during the pandemic were highlighted. Among the most vulnerable were young families, incomplete families; urban families; people with a low level of education; low-income families. It was found that there are inequalities in the educational process by place of residence, the level of material insurance and family structure, which determine the access to resources (equipment, time and knowledge from parents) both during the beginning of the pandemic and at the current stage. Remote work and on-line education made it difficult to combine professional and parenting roles, especially for women.

Through empirically reasoned findings, were identified the main difficulties encountered by elderly in the context of the pandemic and depth of their social impact. In addition to the direct risk to physical health, the exclusion and discrimination of the older people during the pandemic increased. There was an increased risk of violence and neglect, cases of stigma at community level. The individual/family resources of the older people, especially in the case of COVID-19 infection and treatment, have played an important role in overcoming the crisis. "Ageist" attitudes also occurred in the post-quarantine period, undermining the rights of older people to quality services. The need for continuous monitoring of the situation and combating "ageist" attitudes in the post-pandemic period is emphasized.

Conducătorul de proiect _____/ GAGAUZ Olga

Data: 03.09.2021

LS

Extras din procesul verbal nr.4
Consiliul Ştiinţific al Institutului Naţional de Cercetări Economice

30 iunie 2021

La şedinţă au fost prezenţi
13 din 15 membri ai Consiliului Ştiinţific

S-A DISCUTAT:

p.2. Cu privire la rezultatele finale obținute în cadrul proiectul de cercetare *20.70086.27/COV "Atenuarea efectelor negative ale pandemiei COVID-19 asupra familiilor"*, director de proiect Gagauz O., dr.hab.*;*

S-A DECIS:

Se aprobă Raportul final de implementare a proiectului de cercetări ştiinţifice *20.70086.27/COV "Atenuarea efectelor negative ale pandemiei COVID-19 asupra familiilor"*, director de proiect Gagauz O., dr.hab.

Preşedinte al Consiliului,
m.c. al AŞM, dr.hab., prof.univ. **Alexandru STRATAN**

Secretarul ştiinţific al Consiliului,
dr., conf. cerc. **Angela TIMUŞ**

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare _____

___ _____ 2021

AVIZAT

Secția AȘM _____

___ _____ 2021

Institutul Național de Cercetări Economice

RAPORT ȘTIINȚIFIC FINAL

privind implementarea Ofertei de soluții de cercetare-inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19

"Managementul riscurilor și elaborarea măsurilor de atenuare a consecințelor pandemiei COVID-19 asupra securității alimentare a Republicii Moldova"

cifrul 20.70086.25/COV

Prioritatea Strategică — Provocări societale

Conducătorul proiectului — BAJURA Fiodor

Directorul organizației — STRATAN Alexandru

Consiliul științific/Senatul — STRATAN Alexandru

L.Ș.

Chișinău 2021

1. **Scopul ofertei de soluții depuse la concurs**

Obiectivul general al expresiei de interes constă în elaborarea măsurilor și recomandărilor științific argumentate și fundamentate de atenuare a consecinţelor pandemiei Covid-19 asupra securității alimentare a Republicii Moldova.

2. **Obiectivele ofertei de soluții**

1. Elaborarea studiului privind starea actuală a sectorului agricol din Republica Moldova, cu accent retrospectiv pe anii dificili (2007, 2012, 2020), reieşind din necesitatea analizei profunde atât a cauzelor, cât şi consecinţelor negative a impactului pandemiei Covid-19 asupra sectorului agrar şi spaţiului rural.
2. Studierea experienței altor țări în combaterea efectelor pandemiei Covid-19 asupra sectorului agricol.
3. Cercetarea și evaluarea impactului Covid-19 asupra producătorilor de produse agricole (fermieri), procesatorilor și consumatorilor
4. Elaborarea măsurilor de combatere, precum şi a celor de atenuare a consecinţelor negative ale Covid-19 asupra sectorului agricol și populaţiei ţării.

3. **Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivele ofertei de soluții**

1. ***Obiectivul 1. Elaborarea studiului privind starea actuală a sectorului agricol din Republica Moldova, cu accent retrospectiv pe anii dificili (2007, 2012, 2020), reieşind din necesitatea analizei profunde atât a cauzelor, cât şi consecinţelor negative a impactului pandemiei Covid-19 asupra sectorului agrar şi spaţiului rural.***
   Acțiunile planificate constau din identificarea mecanismelor și instrumentelor socio-economice privind atenuarea consecințelor riscurilor globale; analiza experienței țărilor industrial dezvoltate privind identificarea riscurilor, managementul eficient al acestora și atenuarea consecințelor; analiza stării actuale a sectorului agricol din Republica Moldova; și analiza retrospectivă a fenomenelor de risc – pandemia COVID-19, seceta, etc.: aspecte sociale, economice, demografice și ecologice.
2. ***Obiectivul 2. Studierea experienței altor țări în combaterea efectelor pandemiei Covid-19 asupra sectorului agricol.***
   Analiza experienței altor țări privind combaterea efectelor pandemiei Covid-19 (țările UE, România, Federația Rusă, Ucraina, Lituania, Estonia, Letonia, Polonia, Ungaria, Cehia, Italia, Franța)
3. ***Obiectivul 3. Cercetarea şi evaluarea impactului Covid-19 asupra producătorilor de produse agricole (fermieri), procesatorilor şi consumatorilor***
   Elaborarea a trei chestionare distincte destinate producătorilor agricoli (fermierilor de talie mică, mijlocie și mare), procesatorilor de produse agricole și consumatorilor finali ai producției agricole. Analiza rezultatelor chestionării prin intermediul softului SPSS.
4. ***Obiectivul 4. Elaborarea măsurilor de combatere, precum şi a celor de atenuare a consecinţelor negative ale Covid-19 asupra sectorului agricol şi populaţiei ţării.***
   Elaborarea recomandărilor și a măsurilor de combatere și atenuare a consecinţelor negative ale Covid-19 asupra sectorului agricol al Republicii Moldova și populaţiei ţării în baza cercetărilor empirice efectuate, precum și ca rezultat al chestionării producătorilor agricoli, procesatorilor de produse agricole și consumatorilor finali ai producției agricole.

4. **Acțiunile realizate pentru atingerea scopului şi obiectivele ofertei de soluții**

Conform acțiunilor planificate pe parcursul perioadei 2020 – 2021, au fost realizate următoarele acțiuni în vederea atingerii scopului și obiectivelor specifice ale expresiei de interes:

Obiectivul 1. Elaborarea studiului privind starea actuală a sectorului agricol din Republica Moldova, cu accent retrospectiv pe anii dificili (2007, 2012, 2020), reieşind din necesitatea analizei profunde atât a cauzelor, cât şi consecinţelor negative a impactului pandemiei Covid-19 asupra sectorului agrar şi spaţiului rural.

- au fost identificate și prezentate mecanismele și instrumentele socio-economice privind atenuarea consecințelor riscurilor globale;

- a fost efectuată analiza experienței țărilor industrial dezvoltate privind identificarea riscurilor, managementul eficient al acestora și atenuarea consecințelor;

- a fost analizată starea actuală a sectorului agricol din Republica Moldova: ramura vegetală și sectorul animalier;

- a fost efectuată analiza retrospectivă a fenomenelor de risc – pandemia COVID-19, seceta, etc. prin prisma aspectelor sociale, economice, demografice și ecologice.

Obiectivul 2. Studierea experienței altor țări în combaterea efectelor pandemiei Covid-19 asupra sectorului agricol.

- a fost analizată experiența țărilor UE privind combaterea efectelor pandemiei Covid-19 asupra sectorului agricol al țărilor respective (România, Lituania, Estonia, Letonia, Polonia, Ungaria, Cehia, Italia, Franța)

- a fost analizată experiența țărilor din vecinătatea apropiată privind combaterea efectelor pandemiei Covid-19 asupra sectorului agricol al țărilor respective (Federația Rusă, Ucraina)

- a fost analizată experiența altor țări ca SUA și Canada.

- au fost identificate bunele practici de combatere și atenuare a consecințelor pandemice ca urmare a analizei experienței altor țări.

Obiectivul 3. Cercetarea şi evaluarea impactului Covid-19 asupra producătorilor de produse agricole (fermieri), procesatorilor şi consumatorilor

- a fost elaborat chestionarul dedicat producătorilor agricoli din Republica Moldova (fermieri de talie mică, mijlocie și mare) în scopul identificării principalelor provocări cu care s-au confruntat ca urmare a impactului Covid-19. Chestionarul a fost structurat în 2 părți distincte ce urmau atât identificarea problemelor generate de pandemia Covid-19, cât și efectele secetei din anul 2020.

- a fost efectuată analiza privind impactul Covid-19 asupra activității economice a producătorilor din sectorul agricol al Republicii Moldova.

- a fost elaborat chestionarul pentru procesatorii de produse agricole din Republica Moldova.

- a fost efectuată analiza privind evaluarea consecințelor pandemiei Covid-19 asupra activității economice a întreprinderilor de procesare a produselor agricole din Republica Moldova.

- a fost elaborat chestionarul destinat consumatorilor finali ai producției agricole.

- a fost efectuată analiza privind evaluarea consecințelor pandemiei COVID-19 asupra comportamentului consumatorilor din Republica Moldova.

Obiectivul 4. Elaborarea măsurilor de combatere, precum şi a celor de atenuare a consecinţelor negative ale Covid-19 asupra sectorului agricol şi populaţiei ţării.

- au fost elaborate măsurile de combatere şi atenuare a consecinţelor negative ale Covid-19 asupra sectorului agricol al Republicii Moldova şi populaţiei ţării (măsuri generale de ordin socio-economic, diversificarea structurii de producție agricolă în baza utilizării raționale și eficiente a factorilor existente de producție, desconcentrarea populației țării, crearea condițiilor egale de muncă şi de trai în spațiul rural şi cel urban, identificarea şi combaterea efectivă a riscurilor în cadrul sistemului național de asigurare a securității alimentare)

- au fost elaborate recomandările de combatere a efectelor pandemiei Covid-19 aferente producătorilor agricoli.

- au fost elaborate recomandările de combatere a efectelor pandemiei Covid-19 aferente procesatorilor agricoli.

- au fost elaborate recomandările de combatere a efectelor pandemiei Covid-19 și asigurării securității alimentare populației.

5. **Rezultatele obținute**

Conform conținutului proiectului, scopului general și al obiectivelor particulare planificate pe parcursul perioadei 2020 - 2021 au fost obținute următoarele rezultate științifice:

A fost elaborat studiul științifico-practic de intervenție ***"Măsuri de asigurare a securității alimentare a Republicii Moldova în condițiile pandemiei COVID-19"***. Necesitatea elaborării studiului a rezultat din expunerea substanțială a sectorului agricol la calamitățile epidemiologice și naturale. Agricultura reprezintă sectorul economiei naționale care este cel mai expus și vulnerabil față de riscurile naturale, schimbările climatice şi alte calamități de natură epidemiologică. În anul 2020, agricultorii Republicii Moldova s-au confruntat cu probleme mari, pe de-o parte, din cauza epidemiei de coronavirus, care a indus toate țările lumii în criză economică, iar pe de altă parte, seceta prelungită ce a pus în pericol culturile agricole și înghețurile târzii de primăvara ce au afectat sectorul horticol.

Capitolul I intitulat "**Mecanisme economice şi practici avansate privind managementul riscurilor la etapa actuală de dezvoltare a civilizației umane"** s-a axat pe identificarea mecanismelor și instrumentelor socio-economice privind atenuarea consecințelor riscurilor globale, precum și pe experiența țărilor industrial dezvoltate privind identificarea riscurilor, managementul eficient al acestora și atenuarea consecințelor. În acest capitol au fost studiate și analizate instrumentele Băncii Mondiale de atenuare a consecințelor riscurilor globale, instrumentele pentru acordarea ajutorului țărilor în curs de dezvoltare, instrumentele Fondului Monetar Internațional, etc. De asemenea, au fost identificate şi prezentate un șir de strategii de gestionare a riscurilor ce au un impact direct asupra securității alimentare a unei țări, cum ar fi: strategiile de gestionare a riscurilor de producție, strategiile de gestionare a riscurilor de piață, strategiile de gestionare a riscurilor financiare, strategiile de gestionare a riscurilor instituționale, strategiile de gestionare a riscurilor de resurse umane.

Capitolul II "**Aspectul analitic şi evaluări prealabile ale consecințelor pandemiei COVID-19 pentru securitatea alimentară a Republicii Moldova**" conține ***cea mai recentă analiză a sectorului agricol al Republicii Moldova***, analiza retrospectivă a fenomenelor de risc – pandemia COVID-19, seceta, etc.: aspecte sociale, economice, demografice și ecologice, experiența altor țări (țările UE, România, Federația Rusă, Ucraina, Lituania, Estonia, Letonia, Polonia, Ungaria, Cehia, Italia, Franța) privind combaterea efectelor pandemiei Covid-19. Dezvoltarea agriculturii joacă un rol important în îmbunătățirea securității alimentare a țării. Caracteristicile sale includ: creșterea cantității și diversității alimentelor; promovarea

transformărilor economice; furnizarea sursei principale de venit pentru transformări economice; furnizarea sursei principale de venit pentru majoritatea oamenilor care trăiesc în sărăcie extremă. Obținerea veniturilor suficiente din agricultură prezintă o chestiune de importanță majoră pentru o mulțime de oameni care activează în acest sector şi le determină siguranța alimentară. O vastă experiență, acumulată într-un șir de țări de demonstrează că pentru creşterea gradului de securitate alimentară este necesară atât dezvoltarea unei agriculturi durabile, cât şi creşterea economică în ansamblu. Astfel, pentru ***sectorul zootehnic***, o creştere a volumului de producție și îmbunătățirea calității acesteia pot fi atinse doar în cazul majorării efectivului şi productivității animalelor, prin utilizarea optimă a raselor productive și a mijloacelor materiale şi tehnice, îmbunătățirea rației de hrană, alocarea fluxurilor investiționale. Succesul acestui sector este indisolubil legat și de modernizarea tehnologică a fermelor agricole, iar analiza stării actuale a producției interne în domeniul zootehnic ne arată necesitatea refacerii acestui sector prin utilizarea rațională a întregii game de resurse disponibile, nemijlocit prin sprijinul direct din partea statului. Ce ține de ***sectorul vegetal***, roada anului 2020 a fost compromisă nu doar de cataclismele naturale, dar şi de pandemia Covid-19. Totuşi, impactul negativ asupra sectorului vegetal al secetei, grindinei, înghețurilor a fost comparativ mai mare decât impactul pandemiei, căci producția globală agricolă din Republica Moldova s-a redus cu 27,1% în anul 2020 în raport cu anul precedent. Această diminuarea a fost cauzată în primul rând de micşorarea producției vegetale cu peste 1/3 (35,9%). În acelaşi timp, pandemia COVID-19 a influențat asupra întregului lanț de aprovizionare cu alimente. Blocarea țărilor şi închiderea frontierelor a afectat accesul fermierilor la inputul de semințe de însămânțat, material săditor, fertilizatori şi produse chimice de protecție a plantelor. Închiderea, în perioada de carantină, a întreprinderilor din sectorul HoReCa, piețelor agricole, instituțiilor de învățământ, grădinițelor a redus în mod semnificativ cererea pe piață pentru produsele agricole, a influențat negativ asupra sectorului vegetal și a avut consecințe economice grave asupra gospodăriilor agricole. Ca urmare a analizei măsurilor întreprinse în Republica Moldova, comparativ cu alte țări privind combaterea efectelor pandemiei asupra sectorului agricol, putem concluziona că în țara noastră nu a fost inițiat nici un program de susținere ce vizează nemijlocit sectorul agricol. De asemenea, în baza analizei efectuate au fost identificați și o serie de factori de constrângere a dezvoltării sectorului vegetal.

Sondajul consumatorilor de produse alimentare a fost realizat în scopul determinării gradului de securitate alimentară a populației. Drept urmare, acesta relevă că în perioada pandemiei Covid-19 populația a conştientizat importanța alimentației sănătoase şi şi-a modificat comportamentul alimentar. Fiecare al treilea respondent a majorat achiziționarea de legume, fructe, mâncare sănătoasă şi fiecare al doilea – a redus consumul de mâncare nesănătoasă. În scopul micșorării pericolului de a se infecta cu sindromul respirator acut sever SARS-CoV-2, consumatorii şi-au modificat comportamentul în alegerea locului de achiziționare a produselor alimentare. Mai mulți cumpărători au trecut la plăți fără numerar şi la cumpărături on-line, 4,97% din respondenți au adoptat practica pentru prima dată de a face achiziții on-line anume în perioada pandemiei. Analiza gradului de încredere a consumatorilor autohtoni în capacitatea producătorilor de alimente de a furniza suficientă hrană pentru a satisface nevoile populației în timpul pandemiei de COVID-19 a arătat că patru din cinci sunt încrezuți, deci gradul de încredere este relativ mare.

Capitolul III **”Măsuri de combatere și/sau atenuare a consecințelor crizei pandemice Covid-19”** cuprinde o serie de recomandări ca urmare a analizelor empirice efectuate, precum și

lucrului în teren (chestionarea producătorilor, procesatorilor şi consumatorilor de produse agricole).

Recomandări ca urmare a chestionării consumatorilor: pentru a micșora rata malnutriției infantile este necesar ca în perioada în care școlile sunt închise, și copii nu pot fi alimentați în cantina școlii conform programelor de alimentare școlară, rațiile pentru acasă să fie livrate la domiciliu, îndeosebi copiilor din familiile vulnerabile. În contextul extinderii economiei digitale este necesar de creat o platformă virtuală pentru realizarea produselor agricole. Asigurarea de către stat a accesului la produse alimentare prin protejarea producătorilor și procesatorilor de alimente și prin crearea condițiilor care ar ușura obținerea creditelor cu rate reduse. În domeniul asigurării este necesar de aplicat criteriul de evaluare a riscurilor care reflectă starea agricolă reală și care trebuie să fie personalizat în funcție de condițiile locale. Extinderea protecției sociale în vederea protejării accesului la alimentație gospodăriilor celor mai sărace și mai afectate.

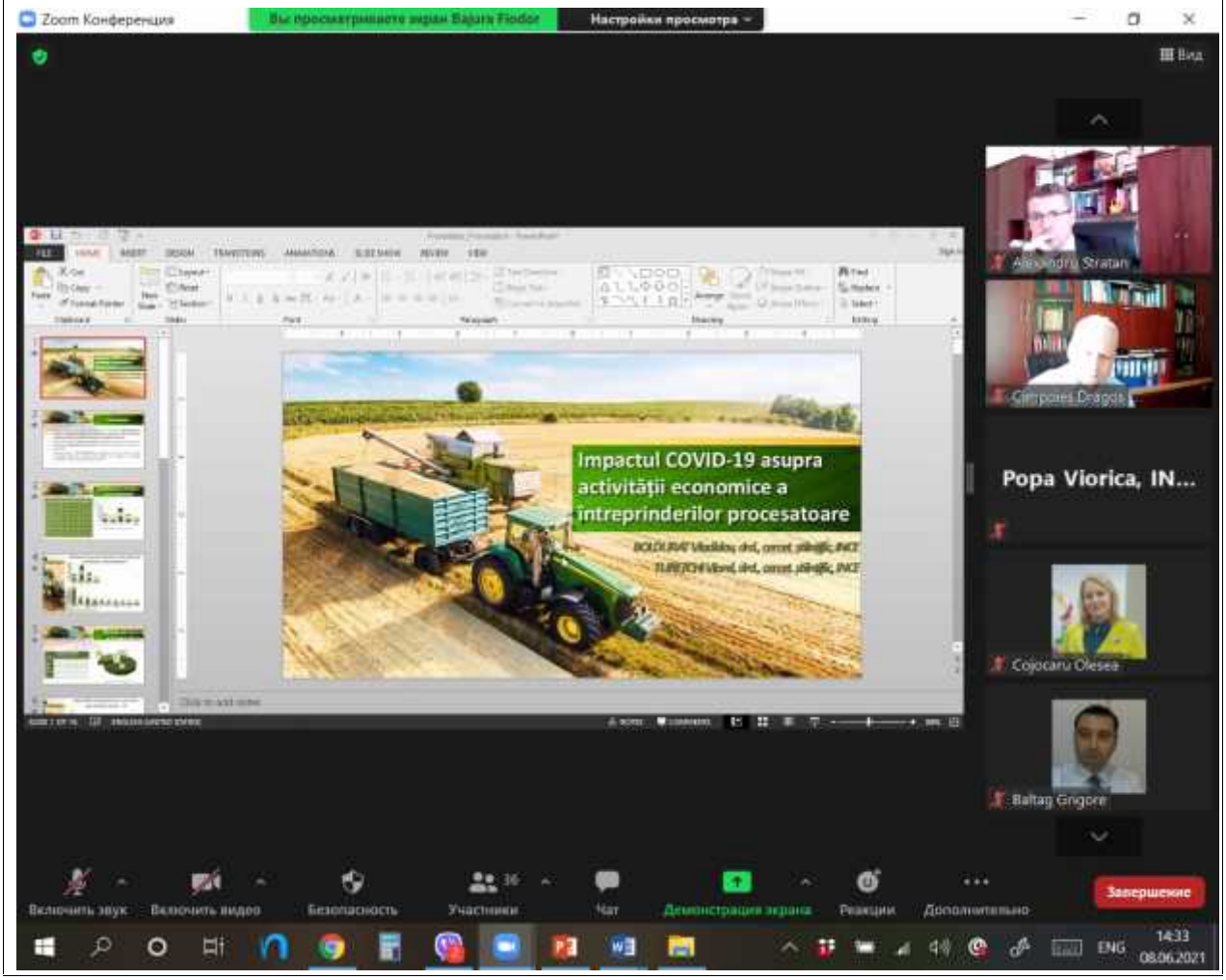
Recomandări ca urmare a chestionării producătorilor: Elaborarea unor mecanisme eficiente și captivante de asigurare a producătorilor agricoli. Rezolvarea cât mai curând posibilă a întârzierilor cu privire la plățile restante ale subvențiilor de către AIPA. Implicarea autorităților publice în susținerea producătorilor agricoli în negocierile cu instituțiile financiare pentru a obține beneficiile necesare. În cazul închiderii temporare a locurilor de realizare a producției (piețe, târguri) statul să intervină cu alternative pentru ca agricultori să-și poată realiza producția (platforme online, tururi virtuale de promovare, etc). Inițierea unor campanii educaționale pentru consumatori în vederea promovării consumului de produse agroalimentare autohtone. Încurajarea și pe viitor a creării asociațiilor de producători agricoli.

Recomandări ca urmare a chestionării procesatorilor: Diversificarea surselor de aprovizionare cu materie primă destinată procesării, încheierea de acorduri unde materia primă poate fi livrată în avans sau cu o achitare inițială minimă sub garanția asociațiilor de procesatori și producători. Demararea unei conlucrări stabile și de durată între asociațiile de producători și procesatori cu scopul de a determina și eficientiza lanțul de aprovizionare cu materie primă, cât și promovarea produsului finit pe piața internă și cele externe de către asociațiile respective; Implicarea sectorului bancar național în susținerea domeniului de procesare prin acordarea creditelor preferențiale agenților economici din sfera respectivă; Promovarea produselor procesate de către organele de stat cât și de însuși procesatori prin intermediul mass-media, a rețelelor de socializare; Crearea parteneriatului public privat între Autoritățile Publice Locale, Autoritățile Publice Centrale și procesatorii din mediul rural în scopul susținerii informaționale, de promovare și acordare logistică; Elaborarea de către Guvernul RM a unui program de reeșalonare a datoriilor agenților economici procesatori către bugetul de stat; Contribuirea statului la dezvoltarea afacerilor agenților economici procesatori care vor prezenta un plan relevant de dezvoltare a afacerii pentru următorii 3 – 5 ani.

Au fost elaborate ***măsurile de combatere şi atenuare a consecinţelor negative ale Covid-19 asupra sectorului agricol al Republicii Moldova şi asigurării securităţii alimentare a populaţiei ţării*** (măsuri generale de ordin socio-economic, diversificarea structurii de producție agricolă în baza utilizării raționale și eficiente a factorilor existente de producție, desconcentrarea populației țării, crearea condițiilor egale de muncă și de trai în spațiul rural și cel urban, identificarea și combaterea efectivă a riscurilor în cadrul sistemului național de asigurare a securității alimentare).

Au fost elaborate 21 de publicații științifice, iar rezultatele cercetărilor au fost diseminate sub

formă de 5 comunicate orale în cadrul Conferințelor internaționale, 8 comunicate în cadrul Conferințelor naționale și 4 comunicate în cadrul meselor rotunde.
A fost organizată o masă rotundă on-line şi cu prezență fizică limitată, de prezentare a rezultatelor studiului. La lucrările mesei rotunde au participat 47 de participanți, reprezentanți ai AIPA, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Universitatea Tehnică a Moldovei, Institutul de Pedologie N. Dimo, membri ai asociațiilor de producători din Republica Moldova şi alți reprezentanți ai mediului academic din Republica Moldova şi România.

6. **Diseminarea rezultatelor obținute în formă de publicații**

Lista publicaţiilor

2. Articole în reviste ştiinţifice

2.3. în reviste din Registrul Naţional al revistelor de profil (cu indicarea categoriei)

1. GUTIUM, T. (2021). Impactul pandemiei COVID-19 asupra comportamentului consumatorilor şi securităţii alimentare în Republica Moldova. AKADEMOS. Revistă de ştiinţă, inovare, cultură şi artă. Categoria „B”, nr. 2 (61). ISSN 1857-0461. (în ediție)
2. GUTIUM, T., CIOBANU, M. (2021). The new paradigm of consumer behavior during the COVID-19 pandemic period. Economica. Categoria „B”, nr. 2 (116), ISSN 1810-9136, p. 36 - 46

3. TIMUŞ A. (2021). Experienţa ţărilor industrial dezvoltate privind identificarea şi managementul riscurilor, în sectorul agroindustrial. In: Akademos. cat.B. (în ediţie)

Alte reviste

4. BAJURA, T., GANDACOVA, S. Securitatea alimentară a Republicii Moldova sub presiunea secetei prelungite şi pandemiei Covid-19: provocări şi soluţii. In: Analele INCE, Ch., INCE, Ediţia a X-a, 2020, p. 21-28, ISBN 978-9975-4326-6-5

3. Articole în lucrările conferinţelor şi altor manifestări ştiinţifice

3.2. în lucrările manifestărilor ştiinţifice incluse în alte baze de date acceptate de către ANACEC

5. GUTIUM, M. (2020). Mecanisme şi instrumente aplicate în practica mondială pentru atenuarea consecinţelor pandemiei COVID-19. In: International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions"; 7th Edition, December 16rd - 17th, 2020, pp. 314-324. ISBN 978-606-8716-57-2.
6. IAŢIŞIN T., CEBAN Al. (2021). Impactul COVID – 19 asupra activităţii economice a producătorilor din sectorul agricol al Republicii Moldova, "International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges" 8th Edition „Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives" May 27th-28th, 2021 Bucharest, Romania, p. 196 - 209
7. CIOBANU, M. (2020). Experienţa unor ţări din Europa de Est privind măsurile de suport în sectorul agricol în perioada pandemiei COVID-19. În: "Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions"": Simpozion Internaţional, 16-17 Decembrie, 2020, a VII-a Ediţie, Bucureşti, România: Universitatea ARTIFEX, 646 p., pp. 485-497, ISBN 978–606–8716–57–2
8. IAŢIŞIN T. (2021). Piaţa cerealelor în plină pandemie. International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges 8th Edition „Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives" May 27th-28th, 2021 Bucharest, Romania, p. 297 - 305
9. CEBAN, A., TUREŢCHI,V., BOLDURAT, V. (2021). Analiza şi tendinţele impactului COVID-19 asupra activităţii economice din Republica Moldova în baza întreprinderilor de procesare a producţiei agricole, International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges 8th Edition „Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives" May 27th-28th, 2021 Bucharest, Romania, p. 809 - 830

3.3. în lucrările manifestărilor ştiinţifice incluse în *Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor ştiinţifice organizate din Republica Moldova*

10. GUTIUM, T. (2020). Impactul pandemiei COVID-19 şi secetei asupra sectorului vegetal al Republicii Moldova. In: Conferinţă Ştiinţifică Internaţională „Competitivitatea şi Inovarea în Economia Cunoaşterii", Ediţia a 22-a, 25-26 septembrie 2020. Culegere de articole ştiinţifice. Chişinău: Editura ASEM, pp. 719-727. e-ISBN 978-9975-75-985-4.
11. CIOBANU, M., COLESNICOVA, T. (2020). Experienţa Federaţiei Ruse în combaterea efectelor pandemiei COVID-19 asupra sectorului agricol. În: "Проблемы и вызовы экономики региона в условиях глобализации": международная студенческая научно-

практическая конференция. Ediţia 6, Vol.1, 10 decembrie 2020, Comrat, Republica Moldova: Tipografia "Centrografic", 2020, pp. 3-7, ISBN 978-9975-83-116-1

12. BAJURA, T. (2021). Covid-19 – ameninţare accentuată pe calea asigurării securităţii alimentare a populaţiei ţării (Conferinţa Internaţională Ştiinţifico-Practică „Creşterea economică în condiţiile globalizării", ediţia a XV-a), (în ediţie)

Teze ale manifestaţiilor ştiinţifice naţionale şi internaţionale

13. CIOBANU, M. (2020). The experience of CIS countries in supporting agricultural sector during COVID-19 crisis. În: Theses of international scientific conference „Economic and social implications of the COVID-19 pandemic: analysis, forecasts and consequences mitigation strategies", 23 Octombrie 2020, Ch.: INCE, 2020, 300 p., pp. 174-175, ISBN 978-9975-3463-3-7
14. TUREŢCHI, V. (2020). Impactul pandemiei COVID-19 asupra pieţei muncii din Republica Moldova" în Culegerea de teze ale Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale „Implicaţiile economice şi sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze şi strategii de atenuare a consecinţelor", Chişinău: INCE, 2020. p.168 -170, ISBN 978-9975-3463-3-7.
15. TIMUŞ, A. (2020). Identificarea şi managementul riscurilor în sectorul agroindustrial: unele aspecte practice de implimentare. In: Implicaţiile economice şi sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze şi strategii de atenuare a consecinţelor. Teze ale conferinţei ştiinţifice internaţionale – Chişinău: INCE, 2020. pag.159-161. ISBN 978-9975-3463-3-7
16. TIMUŞ, A. (2020). Circular agriculture development in the post-Covid-19 era. IN: The 2nd Economic International Conference "Competitiveness and sustainable development", November 20th, 2020: Book of abstracts – Chişinău: Tehnica-UTM, 2020. Pag.14 ISBN 978-9975-45-652-4.
17. CEBAN, An. (2020). Eficacitatea economică şi tendinţele de dezvoltare al producţiei zootehnice în RM în contextul crizei Covid-19. In: Implicaţiile economice şi sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze şi strategii de atenuare a consecinţelor. Teze ale conferinţei ştiinţifice internaţionale – Chişinău: INCE, 2020. pag.156-158. ISBN 978-9975-3463-3-7
18. BOLDURAT, V., CEBAN, Al. (2020). Susţinerea instituţională a sectorului agricol în unele ţări Europene în timpul crizei Covid-19. In: Implicaţiile economice şi sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze şi strategii de atenuare a consecinţelor. Teze ale conferinţei ştiinţifice internaţionale – Chişinău: INCE, 2020. pag.165-167. ISBN 978-9975-3463-3-7
19. IAŢIŞIN, T. (2020). Impactul pandemiei Covid-19 asupra comerţului extern. In: Implicaţiile economice şi sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze şi strategii de atenuare a consecinţelor. Teze ale conferinţei ştiinţifice internaţionale – Chişinău: INCE, 2020. pag.171-173. ISBN 978-9975-3463-3-7

7. **Alte lucrări şi realizări specifice diferitor domenii ştiinţifice** (recomandate spre editare/aprobate de o instituţie abilitată în domeniu)

20. BAJURA, T. et al. Măsuri de asigurare a securității alimentare a Republicii Moldova în condițiile pandemiei COVID-19 (Studiu științifico-practic de intervenție), 127 p.

Publicaţii electronice:

21. BAJURA, T. Риск заболевания коронавирусом в Республике Молдова снижается, риск недоедания - растет, https://ava.md/2021/06/07/risk-zabolevaniya-koronavirusom-v-respublike/ (07.06.2021)

7. Diseminarea rezultatelor obținute în formă de prezentări (comunicări, postere, teze/rezumate/abstracte) la foruri științifice

a. International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions"; 7th Edition, December 16rd - 17th, 2020, ARTIFEX University, Bucharest, Romania.

1. GUTIUM, M., Mecanisme și instrumente aplicate în practica mondială pentru atenuarea consecințelor pandemiei COVID-19 (comunicare orală)
2. CIOBANU M. Experiența unor țări est-europene în combaterea efectelor pandemiei COVID-19 asupra sectorului agricol (comunicare orală)

b. International Symposium EXPERIENCE. KNOWLEDGE. CONTEMPORARY CHALLENGES8th Edition„Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives" May 27th-28th, 2021 Bucharest, Romania.

3. CEBAN, A., Analiza și tendințele impactului COVID-19 asupra activității economice din Republica Moldova în baza întreprinderilor de procesare a producției agricole (comunicare orală)
4. CEBAN Al. Impactul COVID – 19 asupra activității economice a producătorilor din sectorul agricol al Republicii Moldova (comunicare orală)
5. IAȚIȘIN T., Piața cerealelor în plină pandemie (comunicare orală)

c. Conferință Științifică Internațională „Competitivitatea şi Inovarea în Economia Cunoaşterii", 25 septembrie 2020. Chişinău, ASEM

6. GUTIUM, Tatiana. Impactul pandemiei COVID-19 și secetei asupra sectorului vegetal al Republicii Moldova (comunicare orală)

d. Conferința Științifică Internațională "Economic and social implications of the COVID-19 pandemic: analysis, forecasts and consequences, mitigation strategies", 23 octombrie, 2020, Institutul Național de Cercetări Economice, Chişinău, Republica Moldova

7. BOLDURAT V., Susținerea instituțională a sectorului agricol în unele țări europene în timpul crizei COVID-19 (comunicare orală)
8. TUREȚCHI, V. „Impactul pandemiei COVID-19 asupra pieței muncii din Republica Moldova” (comunicare orală)
9. CIOBANU M. The experience of CIS countries in supporting agricultural sector during COVID-19 crisis (comunicare orală)
10. TIMUŞ, A. Identificarea şi managementul riscurilor în sectorul agroindustrial: unele aspecte practice de implimentare (comunicare orală)
11. CEBAN, An., Eficacitatea economică și tendințele de dezvoltare al producției zootehnice în RM în contextul crizei Covid-19 (comunicare orală)
12. IAŢIŞIN, T. (2020). Impactul pandemiei Covid-19 asupra comerțului extern (comunicare orală)

e. Conferința internațională studențească «Проблемы и вызовы экономики региона в условиях глобализации», 10 decembrie 2020, mun. Comrat, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova

13. CIOBANU M. Experiența Federației Ruse în combaterea efectelor pandemiei COVID-19 asupra sectorului agricol (comunicare orală)

f. Masa rotundă „Managementul riscurilor şi elaborarea măsurilor de atenuare a consecințelor pandemiei COVID-19 asupra securității alimentare a Republicii Moldova” 8 iunie 2021, Institutul Național de Cercetări Economice.

14. GUTIUM, T. Evaluarea consecințelor pandemiei COVID-19 asupra comportamentului consumatorilor în Republica Moldova. (comunicare orală)
15. TUREȚCHI, V. „Impactul COVID-19 asupra activității economice a întreprinderilor procesatoare” (comunicare orală)
16. BAJURA, T. Managementul riscurilor şi elaborarea măsurilor de atenuare a consecințelor pandemiei COVID-19 asupra securității alimentare a Republicii Moldova. (comunicare orală)
17. CEBAN Al., Impactul Covid-19 asupra activității economice a producătorilor din sectorul agricol al Republici Moldova (comunicare orală)

8. **Protecția rezultatelor obținute în formă de obiecte de proprietate intelectuală**

Protecția rezultatelor obținute sub forma de certificate sau alte forme de proprietate intelectuală la prezentul proiect nu a fost prevăzută.

9. **Materializarea rezultatelor obținute**

Materializarea rezultatelor obținute a fost efectuată sub forma de elaborare şi editare a publicațiilor științifice menționate la pct. 6 al prezentului raport.
În ce privește impactul socio-economic al rezultatelor obținute, el poate fi exprimat prin posibilitatea de atenuare a consecințelor provocate de pandemia covid-19 asupra securității alimentare a țării, a bunăstării populației și a întregului sector agricol.

10. **Dificultățile în realizarea proiectului**

In calitate de dificultățile, existente privind realizarea proiectului, este de menționat lipsa posibilității de a efectua toate chestionările tet-a-tete, membrii echipei proiectului fiind nevoiți să facă unele chestionări on-line sau prin telefon.

11. **Concluzii**

(RO)

Fiind stabilită ca obiectiv general al expresiei de interes (2020 - 2021), elaborarea măsurilor şi recomandărilor de combatere a consecințelor negative a pandemiei Covid-19 a fost finalizată cu succes, în plină concordanță cu graficul stabilit de lucru.

Alături de consecințele negative privind starea sănătății populației țării, un fragment special, şi anume securitatea alimentară a Republicii Moldova în condițiile și sub influența virozei Sars-CoV-2, a fost studiat profund şi detaliat.

Astfel, au fost identificate şi efectuate (în paralel) acțiunile privind realizarea scopului general al proiectului, inclusiv:

- Analiza retrospectivă a fenomenelor de risc, care subminează securitatea alimentară a țării, în primul rând, secetele din anii 2007, 2012, 2020, pandemia Covid-19 (anii 2020 - 2021) şi altele;
- Analiza experienței țărilor din componența UE şi alte țări în ceea ce privește atenuarea şi/sau combaterea consecințelor negative ale fenomenelor de risc menționate anterior;
- Elaborarea chestionarelor, completarea lor şi consecutiv, analiza rezultatelor chestionării producătorilor agricoli, procesatorilor şi consumatorilor privind starea de facto a securității alimentare la nivel de: familie, întreprinderi agricole, întreprinderi de prelucrare a materiei prime agricole;
- Elaborarea măsurilor de atenuare (la caz - combatere) a situațiilor de insecuritate alimentară, provocate de impactul concomitent al ambelor fenomene – pandemiei Covid-19 şi secetei prelungite din anul 2020.

Mai detaliat, rezultatele obținute sunt reflectate în compartimentul 5 al raportului anual privind implementarea proiectului menționat din cadrul expresiei de interes.

(ENG)

Having been established as the general objective of the expression of interest (2020 - 2021), the elaboration of measures and recommendations to combat the negative consequences of the Covid-19 pandemic has been successfully completed, in full accordance with the

established work schedule.

Along with the negative consequences on the health of the country's population, a special fragment, namely the food security of the Republic of Moldova under the conditions and under the influence of Sars-CoV-2 virus, was studied in depth and in detail.

Thus, the actions regarding the achievement of the general purpose of the project were identified and carried out (in parallel), including:

- Retrospective analysis of risk phenomena, which undermines the country's food security, primarily the droughts of 2007, 2012, 2020, the Covid-19 pandemic (2020 -2021) and others;
- Analysis of the experience of the EU countries and other countries in mitigating and / or combating the negative consequences of the above-mentioned risk phenomena;
- Development of questionnaires, their completion and consequently, analysis of the results of the questionnaire of agricultural producers, processors and consumers on the de facto state of food security at the level of: family, agricultural enterprises, agricultural raw material processing enterprises;
- Elaboration of mitigation measures (if necessary - control) of food insecurity situations, caused by the simultaneous impact of both phenomena - the Covid-19 pandemic and the prolonged drought of 2020.

In more detail, the results obtained are reflected in section 5 of the annual report on the implementation of the above mentioned project under the expression of interest.

Conducătorul de proiect _____ / Bajura Fiodor

Data: 25.08.2021

L.Ș.

Extras din procesul verbal nr.4
Consiliul Ştiinţific al Institutului Naţional de Cercetări Economice

30 iunie 2021

La şedinţă au fost prezenţi
13 din 15 membri ai Consiliului Ştiinţific

S-A DISCUTAT:

Cu privire la raportul final privind executarea proiectului de cercetări ştiinţifice 20.70086.25/COV "Managementul riscurilor şi elaborarea măsurilor de atenuare a consecinţelor pandemiei Covid-19 asupra securităţii alimentare a Republicii Moldova (AGROCOV19)", director de proiect Bajura T., dr.hab.;

S-A DECIS:

Se aprobă Raportul final de implementare a proiectului de cercetări ştiinţifice 20.70086.25/COV "Managementul riscurilor şi elaborarea măsurilor de atenuare a consecinţelor pandemiei Covid-19 asupra securităţii alimentare a Republicii Moldova (AGROCOV19)", director de proiect Bajura T., dr.hab.;

Preşedinte al Consiliului,
m.c. al AŞM, dr.hab., prof.univ. **Alexandru STRATAN**

Secretarul ştiinţific al Consiliului,
dr., conf. cerc. **Angela TIMUŞ**